

Behov for å styrke offentlig ansattes yringsfrihet

Det er behov for konkrete tiltak for å styrke yringsfriheten for offentlig ansatte, viser en egen undersøkelse fra Sivilombudsmannen.

- Etter min mening bør det skje gjennom en mer aktiv veiledning fra overordnede myndigheters side, sier Aage Thor Falkanger.

Sivilombudsmannen har undersøkt hvordan offentlig ansattes yringsfrihet er regulert. Bakgrunnen er klager til ombudsmannen og andre henvendelser, blant annet fra flere kommuner, som gir et inntrykk av at det hersker usikkerhet både i statlig og kommunal forvaltning om hvor grensen for ansattes yringsfrihet går. Også formidling via media forsterker inntrykket. [Resultatet av undersøkelsen foreligger nå som en uttalelse publisert på Sivilombudsmannen nettsider.](#)

Grunnleggende

Frihet til å ytre seg er en grunnleggende rettighet. Den er nedfelt i Grunnlovens § 100 og følger også av internasjonale forpliktelser, blant annet de europeiske menneskerettighetenes artikkel 10. Det er den ansattes rett til å ytre seg på egne vegne som er beskyttet. Hvem som skal ytre seg på vegne av virksomheten, styrer virksomheten selv. I tidligere uttalelser har ombudsmannen lagt til grunn at arbeidsgiver ikke har adgang til å reagere på en ansatts yringer, med mindre det foreligger en åpenbar risiko for skade på arbeidsgivers legitime og saklige interesser. Det er også pekt på at det skal mye til før grensene for den ansatts yringsfrihet er overskredet.

Veiledning for kommuner

Både for stats- og kommunalt ansatte har yringsfrihet vært omtalt i to ulike retningslinjer. Etter en vurdering, har Kommunal- og moderniseringsdepartementet opphevet retningslinjen for de kommunalt ansatte. Begrunnelsen er at en regulering av ansattes yringsfrihet i retningslinjer kan oppfattes som å begrense den yringsfrihet den ansatte har. Retningslinjene for statsansatte er ikke opphevet.

- På bakgrunn av de klagesakene og henvendelsene ombudsmannen mottar, mener jeg det er behov for en veileder for kommunalt ansatte som beskriver de rettslige utgangspunktene og som gir anbefalinger om tiltak og retningslinjer som vil sikre vernet om yringsfrihet, sier Aage Thor Falkanger.

For snevert for statsansatte

For ansatte i staten er forholdet til yringsfrihet beskrevet i Etske retningslinjer for statstjenesten.

- Etter mitt syn går denne retningslinjen for langt i å begrense den ansattes yringsfrihet. Blant annet kreves det at arbeidstakeren på egne vegne må ytre seg i samsvar med virksomhetens interesse. Formuleringene som begrenser yringsfriheten er for generelt formulert og for lite utdypet til at det gir en god veiledning. Jeg ber derfor departementet vurdere om formuleringen skal tas ut i sin helhet eller omformuleres og utdypes, sier Aage Thor Falkanger.

Lojalitetsplikt

I oppsummeringen skriver ombudsmannen at de etiske retningslinjene for statstjenesten er detaljerte. De består av 18 sider med tettskrevet tekst. Selv om de etiske retningslinjene i hovedsak ikke er ment å regulere ansattes yringsfrihet, er det uheldig at lojalitetsplikten, som tross alt er et unntak fra generell yringsfrihet, omtales allerede etter den generelle innledningen. Hovedregelen om yringsfrihet omtales først senere, i del 3.

- Jeg mener at det er behov for konkrete tiltak for å styrke offentlig ansattes yringsfrihet, og at dette mest hensiktsmessig kan skje gjennom en mer aktiv veiledning fra departements side. Jeg anbefaler derfor å revidere eller opprette rundskriv til kommunene om ansattes yringsfrihet samt å revidere de etiske retningslinjene for statstjenesten, sier sivilombudsmannen.

Kontakt:

Aage Thor Falkanger, sivilombudsmann: 22 82 85 40/ sentralbord: 22 82 85 00
eller via

Anette Hansen, kommunikasjon: 97 51 57 08

anh@sivilombudsmannen.no

Sivilombudsmannen kontrollerer forvaltningen. Kontrollen utføres på grunnlag av klager fra borgerne om urett og feil som måtte være gjort av offentlig forvaltning. Ombudsmannen behandler klager som gjelder både statlig, kommunal og fylkeskommunal forvaltning og kan også ta opp saker av eget tiltak. Aage Thor Falkanger er den femte ombudsmannen siden opprettelsen i 1962 og tiltrådte juni 2014. Sivilombudsmannen velges av Stortinget for fire år om gangen.